

L'illa de Montecristo

Pere Vidal i Palet

La petita va néixer a Sant Nicolàs, just al cap de nou mesos. Pesava poc i era blanca. Poca cosa, van pensar. De seguit se li fixaren els ulls separats, grossos, atents. De seguit se li fixà el posat tosc, introvertit –"hurano", el qualificava el seu germà Alberto–, que la distingia de la resta de criatures del veïnat.

La Roxana, però, era juganera i quan era a prop de la seva mare experimentava un instint desfermat de llibertat. Corria entre els arbres enormes, es rebolcava per la sorra negra, cridava amb xiscles sense sentit aparent, molestava entremaliadament els polls quan descansaven dins la caixa de plàstic.

I no es separava de la seva joguina preferida: una ampolla de vidre de color àmbar, estilitzada, amb tap de rosca i de base quadrada, amb un cordill, lligat mig esfilagarsat, d'un metre de llargada aproximadament. L'havia trobat casualment i des d'aquell moment l'adoptà. L'arrossegava, l'acaronava o l'acotxava, i la cobria amb draps com un petit animaló o com si fos una criatura, i quan se'n cansava, la deixava en un lloc conegut de la cabana. Sempre amb el posat distret, indiferent a l'ambient i amb una mena de felicitat interior.

El bany, d'aigua acabada de pujar del petit pou de la propietat, li alegrava notablement el rostre. Dins d'un gibrell vermell xipollejava amb un estat de desig contingut.

Dormia a l'hamaca, dins la qual, observada des de lluny, bé podia passar per un farcell o per una andròmina. Cada nit es despertava regularment dues vegades. Poc després la Norma, la seva mare, es llevava i mecànicament li acostava un petit biberó amb llet, prèviament preparat. El col·locava entre les seves mans i de seguida tornava a adormir-se tot bevent-lo sense parar amb el xarrupeig característic del mamar.

Un any i mig i ja era morena, refeta, garrel·la, rinxolada i amb els ulls ben separats. Múrria, entremaliada, silenciosa i dolça. I quan per una estona deixava d'anar bruta com una guilla i vestia polida com una nena de ciutat, es fonia perfectament amb la gràcia dels arbres, les flors, els ocells, els llums, les ombres, les

fulles resseques i la sorra negra, fina i tova del voltant. Es confonia perfectament amb la naturalitat de l'elegància de l'illa. Amb la generositat i abundància de la naturalesa. Amb la facilitat de la pluja i amb la innocència dels cants de tota mena d'aus.

La precaució instintiva davant els forasters, no sabia encara si més endavant hauria d'estar-ne agraïda. Millor per ella ara. Millor no saber-ho clarament. Amb els ulls separats i aquella felicitat interior, alguna vegada semblava que en tingués plena consciència. Del que no hi havia dubte era de la impossibilitat que tindria de sostroure's a la fluïdesa mental i al fibló del cos davant la pluja, el riu, el mar, les aus, les flors i la remor de l'oceà. Davant del cel i la seva enormitat, de la lluna plena i de la constel·lació brillant a les nits fosques.

Mai més no podria viure, i encara ara no ho sabia, sense aquesta remor espessa que amb el mínim senyal apareixia instantània a la còrpora, a les fibres, a la massa cerebral.

La intel·ligència pràctica amb què va ser dotada durant els seus primers anys, li permeté combinar amb el màxim de profit cada un dels recursos, –després ho sabria–, que, mirant endins, amb els ulls separats, havia adquirit. No ho sabia, però tanmateix els temps no feien pensar en facilitats ni bonances futures. Més aviat tot remetia a la inclemència i a l'esforç. Encara no ho sabia, però aquests ulls separats, aquesta

mirada distant i l'aigua del pou i de la pluja l'encoratjarien gairebé en tots els moments. I sobretot en aquells moments en què l'horabaixa gela les pupil·les i la pols desfigura l'horitzó.

La Roxana és filla de la Norma i el Reyes. Viu a l'illa de Montecristo des de fa dos anys. Viuen en una parcel·la de terreny on s'han construït dues cabanes de fusta amb troncs de mangle. Tenen un pou petit d'aigua no potable, diversos "marañones", gallines, pollastres, galls i porcs. El Reyes fa diferents feines segons l'estació de l'any: cuida un petit camp de blat de moro, vigila de nit un estany salat comunitari de "camarón", recull els fruits del "marañón" ("el anarcardo") del terreny de conreu comunitari, fa el servei de llanxa amunt i avall del riu Lempa, pesca i presideix la Cooperativa de la Comunitat.

L'illa de Montecristo és a El Salvador, a la desembocadura del riu Lempa a l'Oceà Pacífic, separada de l'istme centreamericà per un dels molts canals del riu. És completament plana, de sorra negra volcànica i petita: uns tres quilòmetres de llargada per un i mig d'amplada. És una de les setze comunitats ubicades al llarg d'un camí de carro ("la calle", en diuen) d'uns vint quilòmetres de longitud, paral·lel al riu, a la seva dreta, aigües avall. Aquestes setze comunitats s'estructuren al voltant d'una de més rellevant anomenada San Carlos Lempa i en conjunt formen part d'un municipi anomenat Tecoluca, el qual, amb població dispersa, arriba als quaranta mil habitants.

L'illa va ser bombardejada sistemàticament per l'aviació de l'exèrcit salvadorenc i va ser envaïda per les tropes.

Prop de la cabana de la família de la Roxana, encara són visibles els esvorancs i els cràters, ja recoberts d'herba, de les bombes. Tothom va haver de fugir i tot va quedar anorreat. La vegetació ho va recobrir tot. Com a la resta de les setze comunitats.

Des del 1992, quan es va signar l'acord de pau entre l'exèrcit salvadorenc i el Front Farabundo Martí per l'Alliberament Nacional, l'illa ha tornat a ser habitada mitjançant un pla de colonització i desenvolupament contemplat en els acords de pau i ajudat per la Fundació Cordes. L'Emilio Espín, sabadellenc, n'és el gerent i des de fa deu anys hi viu i treballa.

Alguns dels anteriors habitants, com el Reyes, hi han tornat i ocupen una de les parcel·les que el pla de repartiment de terres ha dissenyat. Han edificat de nou les cabanes i tornen a procurar-se feina i subsistència. Les altres parcel·les, les ocupen altres famílies arribades d'altres indrets del país i que van ser expulsades durant els catorze anys de guerra.

Per segon any consecutiu, un grup de deu persones s'ha desplaçat a l'illa de Montecristo, des de Sabadell i altres poblacions veïnes, per conèixer la realitat d'aquelles comunitats i del seu país, i també per cooperar amb els projectes de desenvolupament en marxa i ajudar així a la recuperació social, econòmica i política del país després de la guerra.

L'organització dels viatges i de l'estada, que va tenir lloc el mes d'agost, va ser a càrrec de l'entitat sabadellenca Solidaritat amb Centreamèrica (SAC). El 1995 les persones que hi van participar van ser: Josep López, Rosario Moreno, Núria García, Juan Revuelto, Adelina García, José Horrillo, Encarna Roldán, Mercè Rocena, David Foix i Pere Vidal.

Barracó abandonat on es van aquarterar part de les tropes del FMLN a l'àrea de San Carlos Lempa durant el període de treva entre el final de la guerra i la signatura dels acords de pau el 1992. És previst de destinar tot el complex a muntar un museu de la guerra.

Ben-Net
CENTRE DE NETEGES, S.A.
TEL. 723 72 00 - FAX 723 65 47
SABADELL

l'artística
BROCANTER
Compra verda

Calaixeres, Mobles, Llums, Bescuits,
Porcellanes, Nines, Postals i Llibres

Tres Creus, 23 • Telèfon 725 62 30 • SABADELL

eurojet
VIATGES

Passeig de la Plaça Major, 48 • SABADELL
Tel. 726 78 33 (4 línies)
TERRASSA • BARCELONA
HOSPITALET • TARRAGONA